

Universitätsbibliothek Paderborn

Johannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd Herbipolin Abbatis, viri suo aeuo doctiss. ... Partis Opera Historica, Qvotqvot hactenus reperiri potuerunt, omnia

Partim E Vetvstis Fvgientibusque editionibus reuocata, & ad fidem
Archetyporum castigata; partim ex manuscriptis nunc primùm edita ;
Qvorvm Catalogvm Aversa pagina exhibet

Iohannis Trithemii Spanheimensis Primo, Deinde D. Iacobi Maioris Apvd
Herbipolin Abbatis, viri suo æuo doctissimi Secvndæ Partis Chronica
Insignia Dvo - I. Coenobii Hirsavgiensis, Diœcesis Spirensis: eius
foundationem & progressum ab Anno Christi DCCCXXX. vsque ad Annum
MCCCLXX. II. Coenobii ...

Trithemius, Johannes

Francofvrti, 1601

XII. Ioannes Trithemivs Abbas Span. Rogerio Sycambro Dumetensi viro
studioso & optimo. S.

urn:nbn:de:0128-1-17336

lis similes esse perhibentur, premio felicitatis in æstimabilis pares, impares a cessione. Maior vero est victoria virginum quam angelorum, & dispar modo tempore & conditione cœratio. Angeli enim sine carne viuentes gratia Dei confirmante semel victores euaserunt recte volendo. Virgines autem in carne præter carnem viuentes, diuina misericordiose adiutæ longo certamine pugnant, nūquam secure triumphant. Et ideo beatus est in carne vitam imitari angelorum, quam numerum ex carne voluptatis augere mortalium. Mulier enim innupta & virgo (sicuti sacer ille declamauit Christophilus) cogitat quæ domini sunt, quomodo sit sancta & corpore & spiritu, nec habet quo per inania defluat, sed amore semper purissimo fertur in Deum, cui se totam deuouit, tanto illi per desiderium in hæres felicius, quanto se ab omni vitæ huius consolatione fecerit alienam. Nuptarum vero & multa sunt & variæ inutilesque curæ, quibus tanto premuntur infelicius, quanto minus ea quæ Domini sunt assolent cogitare. Oramus te, virgo sponsum Christi custos vigilantissima, paucis quæ dicturi sumus mentem studiose accommoda. Mandatorum nostrorum, quæ tibi in vltima visitatione nostra matura deliberatione tradidimus, fidelem exerceat te (sicut oportet) exhibeas, circa monasterii clausuram maxime, quæ nulli aperiatur præter causam necessitatis. Ad fenestram quoque locutoriam nulla sororum permittatur accedere sola, nec sine prouido idoneoque testimonio loqui cum aliquo homine, siue pater is sit siue frater, siue mater siue soror, siue qualibet occasione à quoquam destinatus. Reddant nos aliena pericula cautos, qui maligni spiritus astutiam non ignoramus, cuius quosdam nefandissimos imitatores agnouimus; qui cum virginibus ad fenestram solitarie loqui permitti, se fratres cognatosque eandem esse dicebant, quarum paulo post inuenti sunt sacrilegi corruptores. Decretum tibi & nostrum & ordinarium Neometensis Episcopi tradimus, quo ante omnia vetamus, ne quem ex Diuroburgio* virorum vel intra septa monasterii patiaris videri, vel ad fenestram cum aliqua solitarie loqui. Scis enim quibus conentur studiis opera Daemonum exercere, & quam sit perniciosus talium sermo castis ac Deo dicatis virginibus. Hæc sunt quæ tibi hac vice utiliter diximus intimanda. Si quid habes tuis in Colonia perferendum, libenter portitoris munere fungemur. Vale ex Neometi 24. Iunii Anno Christi M.D.V.

XII.

IOANNES TRITHEMIUS ABBAS SPAN. ROGERIO STCAMBRO
Dumetensi viro studioso & optimo. S.

SCRIPSEMVS dilecte in Christo filia nostra dominæ Richmodi, postridie nos descensuros ad Coloniam Agrippinam, quod te quoque scire volumus, optime Rogeri, vt si quid scribere volueris Beisello nostro, siue Herbeno, aut reliquis amicis, per nos quam oportune possis. Quicquid facturus es, quanto tuis fiat, quoniam diutius hic quam biduo non manebimus. Mitte nobis tuarum lucubrationum noui aliquid, quo tædium nauale vtili occupatione releuemus. Quam enim sine lectione nobis molesta nauigatio, qui diu in cœnobio nostro Spanhemensi nobiscum es conuersatus nostra consuetudine non ignoras. Ocium enim (Seneca teste) sine literis mors est, & viui hominis sepultura. Eius me consilio posse philosophari fortuna dedit nō industria. Si vis, inquit, vacare animo, aut pauper sis aut pauperi similis. Multis enim ad philosophandum obstitere diuitia. Paupertas autem expedita est & secura. Studiis itaque literarum & diuitiis pariter nemo vacare potest: neque illam inhabitare animam dignatur sapientia, quam aut desiderii videri infectam, aut curis rerum temporalium inuolutam. Curis quidem hætenus mihi sapius inuolui contigit, sed à me paupertas ex eo tempore quo factus sum monachus, nunquam recessit. Adeo enim familiaris mihi diuturna consuetudine facta est, vt necessaria quodammodo iam deinceps. Longo studio multa didici, hoc vnum scire nunquam potui, quales in corde diuitis cogitatio effectus operetur. Putas ne Rogeri & hoc ipsum me tandem posse apprehendere, vt sciam locupletis hominis cogitationes? Ego quidem nō puto me vnquam intellecturum, ex quo diuitum se habeant cogitationes, sed ipse mihi virtutem ex necessitate feci, tranquillaque mente sic decanto:

Οὐκ ἐθέλω πλεῖστον εὐχόμενος, ἀλλὰ μοι ἐστὶ
τὴν δόξην πλεονεχέειν καὶ ἐν ἐχόντι κακίον.

Euripidis ego collaudo sententiam optimam dicentis:

Πένες γὰρ οὐδ' ἐν εὐχίῃσι ἀνδρῶν

Virum generosum nequaquam esse pauperem.

Quod Menander confirmat dicens:

Πένες εἴπεν οὐ πάντες, ἀλλ' ἀνδρῶν τερπνῶν

ILIARES

abilis pares, impares a fronte. M...
modo tempore & conditione cer...
firmante semel victores casu...
n viuentes, diuina misericordia ad...
mphant. Et ideo beatus est in conc...
oluptatis augere mortalium Maler...
Christophilus) cogitat quod dicitur...
bet quo per inania defluat, sed in...
it, tanto illi per desiderium inhaer...
eccecit alienam. Nuptiarum vero...
emuntur infelicitis, quanto minus...
go sponfam Christi cultus regis...
commoda. Mandatum nostrum...
liberatione tradidimus, fidelem...
clausuram maxime, quoniam...
que locutoriam nulla fororum per...
estimonio loqui cum aliquo h...
e qualibet occasione à quoquam...
aligni spiritus infuriam non in...
aimus; qui cum virginibus ad...
earundem esse dicebat, quoniam...
um tibi & nostrum & ordinatum...
amus, ne quem ex Duroburgo...
fenestram cum aliqua solitarie lo...
um exercere, & quam sit pernicio...
sunt quæ tibi hac vice vtiliter d...
ndum, libenter portiosis m...
D.V.

N. ROGERIO STCAMBIO
optimo.S.
inæ Richmodi, postmodum nos delat...
ire volumus, optime Rogati, v...
ut reliquis amicis, per nos quam...
t, quoniam diuitis hic quam in d...
noui aliquid, quo tacidum...
e nobis molesta nauigatio, qui...
ratus nostra consuetudine non...
& viui hominis sepultura. Ex...
a. Si vis, inquit, vacare animo, ut...
obstiterere diuitia. Pauperis autem...
nemo vacare potest: neque illam...
infectam, aut curis rerum temp...
ui contigit, sed à me pauperes...
r. Adeo enim familiaris multo...
odo iam deinceps. Longe hab...
in corde diuitis cogitatio...
Te apprehendere, vt sciam locup...
quam intellectuum, & o...
recessitate feci, tranquillaque...

Non est, inquit, viri omnis, sed sapientis tantum ferre paupertatem. Habeant diuitias, ab ip...
plis quo habeantur homines auari, luxuriosi, & ambiciosi, qui se non cogitant esse morta...
les: nos Christophili mores & vitam sequamur, qui nos vitam & amicum habentes mo...
net esse contentos. Inopia merito grauaremur, si diuites aut essent immortales, aut se...
cum absumerent iam morientes, quas amare diuitias. Nunc autem quoniam & ipsi...
moriuntur, & nudi cum pauperibus capiunt sepulturam, non valde me grauât mea pau...
pertas, quippe qui hinc migraturus, tanto minus contristari me posse confidam, quanto...
in hoc mundo nihil possedi transitorium quod amarem. Exercitatio vero mentis ad in...
tellectum veri, quæ per studium scripturarum in hac vita cum delectatione ordinata in vlti...
10 tum finem à viris studiosis vanitatumque contemptoribus agitur, nullam moturis a...
maritudinem affert, utpote qui optime intelligant mentis suæ perfectionem, quam ad se...
qui studio appetunt, non antea posse consumari, quam è carnis putredine resoluantur. Est...
enim intellectus humanus vt lapis preciosus non politus, qui si poliatur luminis fiet cap...
pax, etique pulcher, lucidus atque perspicuus, in quo Dei pulchritudo queat resplendere.
In hac tamen vita mortali non potest esse perfecta intellectus humani politio: habet ta...
men indictos sibi à natura gradus certos & modos, quibus post mortem in purgatorio a...
animarum necessario adiicitur, quicquid hic minus per negligentiam eius politioni fuerit...
adhibutum. Lapis itaque noster hic politur imperfecte, perfectius vero in purgatorio, sed...
perfectissime in cælo. Itaque commune omnium debet esse studium exercendi poliendi...
20 que intellectum, vt pura & recta confurgat intelligentia principii vniuersalis, quod est De...
us nostri creator, & lumen intellectus nunquam deficiens. Huius autem exercitationis...
viam scripturarum nobis lectio continua demonstrat, si & legendo non intermiserimus...
orationis studium, & orando per amoris desiderium mens erigatur in Deum. Neque lab...
ore terrendi sumus, qui si fuerit improbus, omnia vincit: & studium literarum diu conti...
nuatum paulatim auget intellectum, quod carmine pulchre cecinit Hesiodus:

Ἐν γάρ πῳον ἔστι σπουδὴν ἐν δὲ σπουδῆν καλὰ δόξας
καὶ θάμνα τῆς ἰσθμῆς, ἵνα γὰρ οὐκ ἔστιν ἄλλο.

Si enim paruum supra paruum addideris, & frequenter hoc ipsum facias, certe magnum & hoc...
fiet. Nulla enim sine labore virtus, nec sine certamine in hostes victoria. Semper ergo ad...
30 sapientiæ dulcedinem nobis peruenire cupientibus, ô Rogeri, laborandum est, & nunquã...
à studio scripturarum cessandum; quia nõ aliter ad gustum internæ peruenitur suauitatis,
quam per vehementem applicationem mentis, ad illud quod quærimus pulcherrimum
lumen intellectus. Intueamur veteres gentilium sapientes, vt de nostris interea sileamus,
comparatimq; studiis illorum & nostris, æqua lance vtraque metiamur, & luce clarius app...
parebit, nos ad eorum comparisonem ridendos potius quam dicendos studiosos. De...
40 motheses septem annis ætatis supra centum impletis, cum iam moreretur ingemuit, ca...
se moriturum ætate, qua sapere primum coepisset. Socrates præceptor Platonis, octauo &
nonagesimo ætatis anno studiosior fecit finem pariter & vitæ. Ipse quoque Plato Philo...
sophorum princeps, octogesimo vitæ suæ anno scribendi simul & viuendi periodum acce...
50 pit. Cato Romanus omni tempore studiosus octogenarius græcari coepit. Nestoris lin...
gua, testante Homero, iam vetuli atque decrepiti, orationem melle dulciorem in concio...
ne publica fluxit. Sed veniamus ad nostros, qui nobis sanctorum normam studiorum,
in principio Christianæ philosophiæ tradiderunt, & quam nihil sit nostra de nobis æsti...
matio videamus. Adamantius Origenes Leonidis martyris Christi filius, vir in diuinis scri...
pturis omnium studiosissimus, librorum sex millia græco fertur sermone lucubrasse, & vs...
que in senectutem extremam pauper & humilis pro Christi amore semper in studio per...
seuerasse scripturarum. Augustinus Apher Episcopus Hipponensis, tuæ sanctissimus insti...
tutor religionis, homo sane omnium doctorum doctissimus, plus quam mille trigin...
60 ta scripsisse libros siue tractatus inuenitur. Ambrosius Mediolanensis Episcopus, tre...
centos edidisse fertur tractatus. Hieronymus sanctissimus presbyter Bethlehemitanus,
præter noui ætatis veteris additionem Testamenti, libros & tractatus, plus quam sexcentos le...
gitur ædidisse. Reliquos transimus pene innumeros. Dionysium Ariopagitam, Paulli apo...
stoli discipulum & Athenarum Episcopum. Tertullianum Carthaginensem presbyte...
rum. Cyprianum Episcopum & martyrem. Dionysium Alexandrinum Episcopum. La...
stantium Firmianum. Eusebium Casarææ Palestinæ Pontificem. Iacobum Nyfibenæ...
urbis Petrarum Episcopum. Athanasium Episcopum Alexandrinum. Hilarium Picta...
uicensem presulem. Nazianzenum Gregorium Episcopum. Basilium Casarææ Cappa...
dociæ pontificem. Aurelium Clementem Prudentium. Clementem Alexandrinum pres...

Intelle. Hum
humanus
est lapis
politus.

Demostrat
mothes
Socrates
Plato.

Cato
Nestor.

Origenes

Augustinus

Ambrosius
Hierony
mus.

Catalogus
scriptorum
Ecclesiasti
corum.

Trithem

Opera
Historia

byterum, Ioannem Chryostomum Constantinopolitanum patriarcham, Fulgentium Ruspensem Episcopum, Boetium Seuerinum martyrem, Cassiodorum Rauennatensem abbatem, Gregorium papam ex abbate S. Andreae primum in vrbe Roma, Fortunatum Pictauiensem, Isidorum Hispalensem, Bedam monachum Anglicanum, Albinum Thuronensem abbatem, Haymonem Hirsfeldensem abbatem, Rabanum Fuldensem abbatem, Strabum Fuldensem monachum, Nogerium abbatem S. Galli, Petrum Damianum Episcopum Cardinalem, Anselmum Cantuariensem, Honorium Augustudunensem, Sigebertum Gemblacensem, Bernardum Clareuallensem, Hugonem & Richardum S. Victoris, Rupertum Tuyticensem, Hugonem Barchinonensem Cardinalem, Bonauenturam Cardinalem, Albertum magnam, Thomam Aquinatem, Vincentiumque Beluacensem, qui omnes præ cæteris rerum Ecclesiasticarum scriptoribus & multa & egregia volumina ediderunt. Quid sunt nostra studia Rogeri lucubrationibus istorum comparata virorum? Omne tempus vitæ suæ literis tradiderunt, semper aliquid legentes vel scribentes, quo & suum intellectum in cognitionem summæ veritatis eleuarent, & posteritati utilia prouiderent. Quid denique sunt nostræ lucubrationes, quibus aliquid esse præ cæteris putamur, si præscriptorum comparentur opusculis Patrum, nisi paleæ relatæ ad triticum, & immaturi quidam fructus, quibus nec tempus affuit nec locus, imo nec aeris oportuna temperies donata fuit, vt in cibum coalescerent optatum. Scribimus (vt Flaccus ait) *indocti doctique poemata passim*, & inanis nimium æstimationis cupidi opuscula nostra puerilia nimis, vt nonum taceam, nec in alterum quidem premimus annum. Quæ omnia etsi ita se habeant, nostrorum tamen recte laudamus ingenia, cum vnusquisque hoc ipsum quod potest, amore sapientiæ facit. Quanto enim magis quisque in sacris scripturis assiduus fuerit, tanto ex eis vberiore intelligentiâ capit. Pulchra enim est & fructuosa mentis studiosi hominis in scripturis diuinis occupatio, quæ & animi legentis scribentisve intellectum illuminat, & abstractum à mundi vanitatibus hominem ad Dei amorem dulciter inflammat. Hinc diuus nos Ambrosius admonet dicens: *Cælestium scripturarum eloquia diu terere ac polire debemus, toto animo ac corde versantes, vt succus ille spiritualis cibi in omnes se venas animæ diffundat.* Et sanctissimus ille presbyter Hieronymus: *Diuinas, inquit, scripturas sepius lege, immo nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Si enim scientiam scripturarum amaueris, carnis vitia non amabis. Ignorantia enim scripturarum ignorantia Christi est.* Nam si iuxta Christophilum Paulum Christus Dei virtus est & Dei sapientia, qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem & sapientiam, quæ per illas duntaxat recte à nobis intelligitur. Multa ignoramus, quæ nos minime laterent, si veterum exemplo Patrum continua nobis lectio esset familiaris. Faciamus ergo quod monet Demonicum Isocrates, & erimus cum tempore doctiores. *Eάν ποτε ής φίλομαθής, ής πολυμαθής. Si fueris, inquit, discendi cupidus, eris profecto & multa discens.* Qui memoriam cupiens solidare discipuli pulchre subiunxit. *Α μήν έπίς αλας ής έσίδα τήν αί μελέτην, α δέ με μεμάνθνας προσάμβανε τάς έπισήμας. Ομοίως γδ ής πόν άκούς ές ής έμοι λόγους μάθάνεις, ηδ έδ όμνον τι άγαθόν έσθι τών φίλων μή λάθεις.* Ea quidem quæ didicisti, ait, meditationibus conseruas, quæ autem necdum didicisti, scientiis apprehende. Nam æque turpe audienti vtilem sermonem non discere, & datum bonum quid ab amicis non acceptare. Vale. Ex Neometi 24. Iunii Anno Christianorum M. D. V.

Commen-
datio sacra
lectionis.

XIII.

IOAN. TRITHEM. ABBAS SPANHEMENSIS, IODOCO BEISE-
lio suo iuris Vi. Doctori Salutem.

PRIMA mensis Iulii huius die veni ad oppidum Colonienfis Archiepiscopi, quod Būnam vocant, vbi postridie mihi iuxta condictum occurrit principū ille sapientissimus doctissimusq; Ioachim Brandenburgensium Marchio, Romani Camerarius & Elector imperii, per quē illo vocatus à Neometensium ciuitate descenderam. Sexta dehinc eiusdem mensis luce venimus ad Coloniam, vbi magnorum multorumq; Germaniæ principum celebratū conuentus Regi nostro serenissimo Romanorum Maximiliano præsentē, atque in Sycambros expeditionem maturante. Quo cum venissemus, altera mox die ad te scribere oportuum duxi, vt fortunarum mearum territamenta non ignorares, quia probatū te inter omnes amicū habemus. Nam si nullius rei sine amico est iucunda possessio, quomodo & communicatio tristitiam nō afferet releuamen tristato? Quamuis me parū contristet aduersitas, quam sola æmulorum inuidia suscitauit innoxio, me nullam eis præbente occasionem. Si mecum luserit fortuna, nihil auferet, quod non dedit, quæ magis